

J. BAUKART:

VZGOJNI VPLIV CESTE.

Cesta je dandanes bolj ko kdaj poprej srčna žila modernega življenja. Seveda je njen pomen o mestu razmeroma večji, ali tudi vaška cesta participira pri tem napredku, tudi v zakotno vas sega pljusk šumnega sveta. Cesta nam je v širšem pomenu slika javnega življenja in obenem njegova šola. Otrok se vedno bolj odtuja domu in velik del časa, ki ga je v prejšnjih dobah preživel v očetovi hiši, za zidom, na vrtu itd., mu mine zdaj na cesti, na poti v šolo, na javnih igrališčih, na izprehodih. To je posledica razvoja človeške družbe, ki teži za združenjem v kompaktnih masah, in tudi posledica izpremenjenega boja za življenje.

Cesta vpliva na otroka z neodoljivo silo in njen vpliv treba poznati v vsakem oziru ter ga primerno uporabiti. Govorim o vzgojnem vplivu. S tem pojmom pa izražam vzgojo in pouk obenem. Znana resnica je, da je vsak pouk, vsako razširjenje duševnega obzorja brez pomena, ako tudi ne vzgaja. Tudi telesna vzgoja se temu prišteva, z vplivom telesa na dušo nam je vedno računati.

Utemeljeno je, zakaj je preživel Rousseau-jev „Emil“ svoja otroška leta na deželi, v naravi. Cesta škoduje mlademu človeškemu organizmu več, nego mu koristi. Slab zrak, prah, senca — to vse mu slabi telo. Pridobiva pa si neko gibčnost udov, bistrijo se mu v nekaterem oziru čutila, da so pripravljena, hitro sprejemati vtise ter jih hitro uporabiti. Posledica tega je odločnost v kretnjah, v mislih in končno v besedah in dejanjih. Cestno vrvenje pa povzroči tudi mnogokrat nervoznost, raztresenost in vihravost. Te posledice nam je sicer pripisati tehtnejšim vzrokom: staršem, bolezni, gmotnim razmeram; vendar pa, kjer je kal, tam je vpliv pouličnega hrupa in šuma večji in silnejši.

Glavni pomen ceste pa tiči v pouku, ki ga daje dovtetni otroški duši. To učenje je nezavedno in v tem leži njegova velika vrednost. Hkratu pa je tudi slučajno, zakaj življenje ne pozna metode. Otrok, ki

pride z dežele, iz razmeroma tihega kraja, na mestno ulico, omahuje skoro pod težo vplivov, ki se mu vsiljujejo. Ta zmedenost in negotovost mine; njegovo duševno razpoloženje nalikuje onemu novorojenčka; ali kmalu razbere iz množine vtisov nekatere, obrne svojo pozornost na nje, na vzroke in si pridobiva novih pojmov in besed. To se godi vsak dan, vsako uro; v razvoju je nujno, da se diferencira njegovo zanimanje, da se obrača do priljubljenih pojmov ali njim sorodnih, in posledica tega je njih ponavljanje, jasnitev in ukrepitev.

Tako naraste v njem zaklad raznih pojmov: hiše in njih deli, zunanost in notranost; razne priprave in iznajdbe (orodja, vozovi, železnice, tovarne in njih izdelki, stroji, telegraf, telefon itd.); živali, njih lastnosti in uporaba; ljudje, njih opravila, značaji, sloji, uradi, ustroj občine, mesta, države; ustroj družbe vobče; moda, zabava in razne prireditve; števila in imena. Z vsakim pojmom se druži ime in tako si pridobiva večji besedni zaklad. In ta je tem važnejši, ker ni prazno imenoslovje, temveč mu je temelj v nazoru. Sicer je vse le bolj površno, kar odgovarja otroškemu duhu, ali naloga pametne vzgoje je, opazovanje poglobiti in tudi omejiti.

Tako se otroku razširja duševno obzorje in to je vpliv ceste v materialnem oziru. S tem pa rastejo obenem duševne sile. Že sprejemanje novih pojmov je velikansko opravilo, ali zmožnosti se množijo šele bolj z uporabo novih zakladov. Druženje pojmov se vrši nezavedno v otroški duši ter pospešuje pozornost, zanimanje in spomin. Otrok uporablja nauke iz računstva, naravoslovja, prirodopisja, zgodovine, zemljepisja in jezikoznanstva, ki jih je pridobil v šoli — na cesti, v življenju in s tem se mu poveča razsodnost, vobče se mu poglobi vse mišljenje. Večkrat je sicer njegova logika logika mase, logika ceste, ki je previhrava, površna in mnogokrat zgrešena. To je vpliv hitrosti, ali tukaj ima vzgojni pouk zastaviti svoje sile. Iz vsega vrvenja in pouličnega hrupa pa mu vznikne s časom še razumevanje važnosti časa in dela.

Vpliv ceste je razmeroma slabši na čustveno stran z ozirom na njegovo kakovost in etiško vrednost. Tako se nudi za vzbujenje sočutja malo prilike, kajti cesta hiti in se ne ozira preveč na bol posameznika v svoji težnji za blaginjo družbe. Nasprotno pa drami veselje nad opazovanjem, ker zadovoljuje prirojeni nagon: radovednost. Mnogo vidi in sliši lepega; ali vrednost lepih stvari se manjša s tem, da se mu ponujajo sredi hrupa in šuma. Za spoznavanje lepote pa treba ponikanja v se in razumevanje. Ali za nobeno še otrok ni zrel; pojma o lepoti si pridobi šele v poznejših rastočih letih in mnogi celo ostane skoro popolnoma brez njega. Razna društva in korporacije delujejo na to, da dadó cesti tudi lepo zunanje lice ter tako omejujejo in popravljajo njen vpliv v tem oziru. Morala ceste je kakor njena logika morala mase in ta je slaba. Boj za življenje

kaže svoje poostrene oblike najbolj na cesti: brezobzirnost, sebičnost, surovost duha, pokvarjenost in razuzdanost. Brezdvomno vpliva to na otroško dušo pogubno ter budi speče slabe nagone. Versko čustvo pridobiva malo, zakaj Bog ne hodi po cestah, med vrvenjem in šumenjem sveta, ampak iskati ga treba v samoti in tišini. Narodno, splošno domovinsko čustvo črpa nekaj moči iz zunanjega lica ceste, ki je slika močnejše narodne celote.

Vsi ti vtisi so krepki, celo brezobzirni in vplivajo na otroško hotenje in posredno na značaj. Značaj se vstvarja v šumu sveta! Seveda ne odgovarja v celem obsegu idealu značajnega človeka, vendar pa ga diči najizrazitejša lastnost: krepko hotenje, ki pa ga spravlja vzgoja na pravo pot ter ga omejuje.

Iz vseh teh vplivov se izcimi končno prepričanje, da je na cesti in torej v življenju potreben neki red, neka skupina zakonov, ki stori življenje življenja vredno in zmožno; in še počasi in nezavedno pojem modernega življenja, ki mu je vodilo nov kategoričen imperativ: Delaj!

Omenjal sem že, kakšno bode stališče vzgojiteljevo napram vplivom ceste. Očitno je, da so vplivi dvojni, dobri in slabi, in gre sedaj le za to, katera stran prevladuje. Pesimist bi dejal: slaba; optimist pa bi dal dobri prednost. Taka apodiktična trditev ne rešuje stvari. Vpliv je odvisen ne le od ceste, temveč tudi o dovzetnosti otrokovi, o njegovi naravi in končno o vzgoji.

Vzgoja ne more slabih vtisov popolnoma izločiti, ker so otroške bolezni duše, ki jo, dobro zlečene, krepijo. Lahko pa jih omejuje in oblažuje s tem, da izkorišča dobre vplive. Teh ne moremo pogrešati, ker se oziirajo vedno na življenje, na cesto, in ker je vzgoja le priprava na vse to. Vzgojni pouk urejuje te vtise, jih razjasnuje, krepi in uporablja. Pozabiti pa ne smemo odločilnih faktorjev: dobrih staršev, dobrega učitelja, dobre volje pri vseh — in dobrega jedra.

A. NEČAJEV,¹ IZ RUŠČINE PREVEL K. P.:

NOVEJŠI USPEHI EKSPERIMENTALNE PSIHOLOGIJE.

Komur je bilo dano samo pregledati „Osnove fiziološke psihologije“ Wundta, ta ve, kakšno množico problema obsega sodobna eksperimentalna psihologija. Zato bi bilo nenavadno težavno očrtati v majhnem

¹ V „Škola i žizn“, št. 2. l. 1913. Nečajev je menda najbolj znameniti ruski psiholog sedanje dobe.

članku pregled eksperimentalno psiholoških spisov minolega leta. Zado-
stovalo bode, če omenimo samo najglavnejše probleme, ki so lansko leto
vzbujali največje zanimanje znamenitih psihologov.

Začetek prošlega leta je omračil sveži spomin na smrt znamenitega
francoskega psihologa Bineta, ki se je v zadnjem času zelo mnogo pečal
z vprašanjem o proučevanju otroškega intelekta. Metoda, ki jo je pred-
lagal, je bila sprejeta marsikje, tudi v Rusiji. To ni bilo samo slučajno
zanimanje, ker je cela vrsta spisov prisilila mnoge psihologe, da so se
interesirali za to zadevo. Že davno so poskusili se posluževati posebne
metode eksperimentalno-psihološkega raziskavanja, da bi dognali indivi-
dualne razlike intelekta posameznih oseb, odraslih in neodraslih, normal-
nih in nenormalnih. Pozneje se je pojavila cela vrsta različnih načrtov,
po katerih so se trudili nekateri psihologi zjednačiti eksperimentalne na-
čine, namenjene prvotno proučevanju posameznih strani psihe. Minolo
leto je bila perijoda jačje uporabe takšnih načrtov v mnogih laboratorijih
in šolah (dela Meumanna, Sterna, Pizzolija, Weygandta, Rossolima in
drugih).

Kakor problem raziskavanja intelekta, tako je zavzemal važno mesto
v psiholoških delih lanskega leta problem spomina (memorije). Središči
delovanja v tem oziru sta bila institut profesorja Müllerja v Göttingenu
in laboratorij prof. Külpe. V poslednjem zavodu so s pomočjo eksperimen-
tov, ki so deloma prehajali v proces rafiniranega čistega samoopazo-
vanja, raziskavali sestavljene procese mišljenja.

Ne bomo se zaustavljali pri posameznih specialnih delih o ekspe-
rimentalni psihologiji; če se zamislimo v značaj teh raziskavanj, moremo
samo opozoriti na fakt, da moramo biti vedno bolj osvedočeni o tem, da
si po vsej pravici v sedanji dobi začenja prisvajati eksperimentalna psi-
hologija častno mesto med drugimi vedami. Nobenega dvoma ni, da
vzbujajo dela psihologov-eksperimentatorov vsako leto zanimanje večjega
in večjega števila predstavnikov drugih ved.

V sedanjem času se ne more resno predavati šolska higijena, da bi
ne vpoštevali psiholoških raziskavanj o problemu duševne utrujenosti.
Eksperimentalno proučevanje procesa zaznavanja in spomina, ki razjas-
njuje nastanek nehotimično krivega pričanja in obenem tudi pogoje, ob
katerih je mogoče doseči pravilnejše izpovedi, po pravici vzbuja zanimanje
ne samo juristov, ampak tudi historikov. Za te in druge (posebno pa za
juriste) imajo važen pomen tudi točna raziskavanja, ki razjasnjujejo proces
volje. In ravno ti procesi volje v različnih oblikah tipične reakcije so
posebno priljubljen predmet eksperimentalno-psiholoških raziskavanj po-
slednjih let.

Razjasnjuječ posebnosti raznih procesov zaznavanja in opazovanja,
izkazuje eksperimentalna psihologija serijozno (važno) uslugo prirodoznan-

stvu, ker odkriva vzroke mnogih zmot pri fizičnih in astronomičnih opazovanjih.

Nepotrebno je govoriti o interesu, ki ga morajo psihološka raziskavanja vzbujati v filologih in filozofih, raziskavanja, ki določujejo različne forme značaja in razpoloženja in razjasnjujejo vprašanje o odnošajih med mišljenjem in govorom. Ravnotako je brez daljnih pojasnil razumljivo vsako leto rastoče zanimanje, s katerim sprejemajo psihološka (deloma eksperimentalna) dela predstavniki estetike.

Manj jasni se nam vidijo na prvi pogled odnošaji eksperimentalne psihologije k medicini. No uprav v minolem letu so obogatili eksperimentalno psihologijo s celo vrsto opazovanj, ki so jih proizvajali zdravniki-psihijatri, uporabljajoč eksperimentalno-psihološke metode raziskavanja kot sredstvo za spoznavanje različnih oblik duševnih bolezni; te metode so jim celo pomagale zaznamenovati opredeljene metode lečenja. (Sommer, Freid in dr.) Tudi farmakologija dolguje eksperimentalni psihologiji v poslednjem času zahvalo za mnoga odkritja, ker omogočujejo eksperimentalna raziskovanja v psiholoških laboratorijih razjasnitev vpliva, ki ga izvršuje nervni sistem cela vrsta v medicini uporabljenih snovi.

Na posebno jake vezi spajajo v poslednjih letih eksperimentalno psihologijo s pedagogiko. V stremljenju obnoviti šolo, z željo se orijentirati v celi vrsti različnih projektov za njeno reformo, pedagogi nehote iščejo čvrstega temelja točno raziskanih faktov, kjer bi mogli skupno vsaditi jarko zastavo, ki bi jih združila s složnim delom. V tem razmerju se javljajo eksperimentalno-psihološka raziskavanja učencev kot vabljev in hvaležen material. Zveza med eksperimentalno psihologijo in pedagogiko, že davno čisto navaden pojav v Ameriki, zanima v poslednjem desetletju vedno bolj in bolj Evropejce. Tudi v ruskem jeziku znani spisi Meumanna, Laya, Bineta in Claparedea so izvršili svojo zadačo. Kot svetel izraz v Evropi široko razprostranjenega interesa za eksperimentalno-psihološka raziskavanja pedagoških problemov se je pojavila specialna razstava, ki so jo v vprašanjih eksperimentalne pedagogike organizirali lani ob priliki berlinskega kongresa za eksperimentalno psihologijo. Na tej razstavi, ki je imela mednarodni značaj, je figurirala cela vrsta aparatov za raziskavanje učencev in so bili razstavljeni raznoliki prospekti in plani za sestavo eksperimentalno osnovanih karakteristik otrok in rezultati nekaterih poskusov, izvedenih z učenci na podlagi teh metod.

Široko razvitje psihologije, opaženo v sedanosti, nje vedno jasneja tesna zveza s celo vrsto prav različnih ved, vztrajno se razvijajoča složnost metod psihološkega raziskavanja, ki sili sodobnega psihologa biti ne samo filozofom, ampak deloma tudi fiziologom, matematikom in tehnikom, zlasti rivajo v ospredje resno vprašanje o predstoječi neobhodni potrebi, ustanavljati pri vseučiliščih specialno stolico psihologije. To vpra-

šanje se sme smatrati že kot popolnoma dozorelo za nemška vseučilišča. Kot značajan znak zato treba priznati enodušno razpoloženje lanskega berlinskega kongresa, ki je navdušeno pozdravil znanega profesorja Marbeja, ko je na shodu nastopil z gorečo propovedjo te misli.

G. KERSCHENSTEINER — PAV. FLERÈ:

ŠOLSTVO V MÜNCHNU.

(KONEC.)

2. Principi splošne okrajne nadaljevalne šole.

a) Obisk splošne okrajne nadaljevalne šole se začinja z dopolnitvijo osemletnega obiska delavniške šole in traja do dovršene 10letne skupne šolske dolžnosti; zato se ustanovita dva postopna letna razreda.

b) Za obisk okrajnih nadaljevalnih šol so prisiljeni vsi moški v Münchnu stanujoči ali ki so kot delavci dolžni obiskovati nedeljsko šolo, če ne obiskujejo kake münchenske strokovne šole ali so drugače oproščeni učne dolžnosti.

b) Učne ure so razdeljene na učne predmete sledeče:

	Učne ure	
	I. razred	II. razred
Verouk	1	1
Spisje in čitanje	1	1
Računstvo ¹	2	2
Življenje in državo-znanstvo	1	1
Telovadba, telovadne igre in plavanje	1	1
Rokotvornost z risanjem	2	2
Vsota	8	8

Razdelitev učne snovi okrajne nadaljevalne šole.

a) Verouk. Učno snov določijo cerkvene višje oblasti.

b) Spisje s čitanjem. Pouk v spisju daje učencu možnost, da slovniško, ortografično in formalno pravilno izvršuje vse znamenite spise v privatnem in obrtnem prometu. I. razred. Pismo: Poročila na družinske ude, sorodnike in prijatelje iz učenčevega življenja in z uporabo primerne snovi iz pouka: vprašanja, službene ponudbe, prošnje za nastavljenje, javne napovedi; ponudbe, vpraševanje po cenah, naročanje blaga in del; formularji pisemske pošte. — II. razred. Delovne pogodbe, obrtne nakaznice, računi, pobotnice, pritožbe, opravičenja, izpričevala, priporočitve; spisi o dolgovnih razmerah, pošiljanje blaga na kredit, dolžna pisma, opomini, zahtevnice, računski popustki; pismen promet z oblastvi. Dnevni zapiski iz učenčevega življenja. Formularji blagovnega prometa. Pouk v

¹ Spisje in risanje se menjavata od tedna do tedna v določenju ur.

čitanju ima z ustavoznanstvom smoter, da pospešuje npravstveno in splošno učenčevo izobrazbo ter mu vzbuja veselje in okus na dobrih proizvodih iz slovstva. Temu smotru služi tudi šolarska knjižnica. Od časa do časa se čita kak zaprt kos iz klasične književnosti. Izbira berila je v vseh razredih učiteljem prosta.

c) Računstvo. Pouk v računstvu naj dá učencu smisel za pravilno vodstvo v meščanskem gospodarstvu, skuša vzbuditi čut za hranjenje ter ga uvede k zadostni sposobnosti v obrtnem računstvu. I. razred. Meščansko računstvo: delavčev zaslužek po urah, dnevih, mesecih in v letu; dnevni, tedenski, mesečni in letni izdatki posameznika in družine; izplačevalna knjiga, gospodarska knjiga, mesečni in letni računski sklep, hranilne vloge in njih obrestovanje, nakupovalni in prodajni računi, dobiček in izguba, rabat, obrtni stroški. II. razred. Računi o davkih in zavarovanju. Preprosti računi o ploskvah in telesih na podlagi rokotvornega pouka. Menica in ček. Obravnava enomesečnega obrata v enostavnem knjigovodstvu.

č) Življenje in ustavoznanstvo. Ta pouk ima nalogo, da poda učencem vpogled v pametno življenje ter se peča zato z nalogo pouka o zdravju, kakor tudi z nalogami življenja v poklicu, občini in državi, predvsem z onimi, iz katerih spozna učenec potrebno združitev interesov vseh stanov. I. razred. Učno in delovno razmerje, učna pogodba. Nauk o vedenju: Vedenje doma, v šoli, na cesti, v družbi, proti predstojnikom, mojstrom in delodajalcem. Pouk o zdravju: Ustroj človeškega trupla splošno; hranitev; sredstva za hrano in užitek po vrednosti in nevrednosti; dihanje in krvni obtok; varstvo čutov in živcev. Prva pomoč. Poglavitni provzročitelji bolezni; snaga. II. razred. Zgodovina rokodelstva splošno (domače delo, delo za plačilo, rokodelstvo). Stare zadrage. Sedanji stalež obrti. Zdajšnje obrtne in delavske zveze. Delitev dela. Delo za plačilo. Pomen in vrednost vsakega poštenega dela za posameznika in za celokupnost. Občina. Naloge občinskega zastopa, socialne in gospodarske naprave, pravice in dolžnosti občanov, častna mesta. Država, naloge države, bavarska državna uprava, dolžnosti in pravice državljanov, častna mesta. Nemška država, ustanovitev in ustava, naloge države, socialno zakonodajstvo, trgovstvo in promet v novem času, nemške kolonije, pomen konzulatov v tujini.

d) Telovadba, telovadne igre in plavanje. Telovadba s telovadnimi igrami in plavanje je protiutež proti enostranskemu delovanju mišic, h kateremu vodi delo v raznih poklicih in ki provzroča nepriročnost in zavaljenost, da postanejo gibčni in navaja tudi k smislu za red in ubogljivost. Zbudi naj zdravo čistiželjnost, vadi voljo in vodi k samovzgoji. I. in II. razred: V zimskem polletu so vaje na orodju, palicah, lestvah, drogu in bradlji kakor tudi vzdigovalne vaje, pri čemer se primerno stopnjujejo naloge v najvišjih deških razredih. V poletnem polletu stopijo v ospredje telovadne igre. Plavalnim vajam na suhem v telovadnici sledi metodičen pouk v plavanju v kopališčih.

e) Rokotvorni pouk z risanjem. Naloga rokotvornega pouka je, da zbudi smisel za manualno delovanje in veselje za obrtno delo in da uvaja, kolikor je to mogoče, brezposelne ali v nepriučeni poklicih zaposlene mladeniče v priučene poklice. Pred vsem se gleda tu na natančnost pri delu, da se pospešuje razumevanje za surovine, ki se naj-

bolj rabijo v tehniki, les in železo, in za uspeh orodij, ki služijo obdelovanju. Z rokotvornim poukom se spoji risanje. Za učence, ki pred vstopom v nadaljevalno šolo še niso risali, se uvede kratek predpouk, ki jih seznanja z rabo risarskega orodja. Snov za ta predpouk nudijo ploskovni vzorci in ornamenti tudi s krožnimi oblikami. V ostalem pa se izdelujejo risarije za praktičen pouk. Tuptatam se vadi tudi skiciranje z merilom. Predmeti za praktičen pouk se napravljajo deloma tudi z modrim pavziranjem. Učence, ki so se učili rokotvornosti že v 8. razredu delavniške šole, se vadi v obeh tehnikah, tako da menjavajo v 1. šolskem letu delavnico. Vse druge učence se poučuje obe leti le v eni tehniki, ki jo prosto določijo starši.

Obdelovanje lesa: I. razred. Surovina v svojih bistvenih svojstvih. Orodje za držanje, merjenje in obdelovanje. Delovni postopek pri žaganju, skobljenju, svedranju; napravljanje kosov za vajo in navadnih uporabnih izdelkov. II. razred. Najznamenitejše evropske in izvenevropske vrste lesa; lesne napake in bolezni; les kot trgovsko blago. Navadnejše lesne vezi: po širini, križne, ogelne vezi za okvirje, ustavki v obliki T, ogelne vezi v ostrem kotu, ploščasti lesi, ploščate vezi. Mizna in stolova vez. Navadni uporabni predmeti.

Kovinsko obdelovanje: I. razred. Surovine, pridobivanje, najznamenitejša svojstva. Orodja za držanje, merjenje in obdelovanje. Delovni postopki pri zarisavanju, presekanju, piljenju, glajenju, vitju, upogibanju, vnižavanju in vrtanju; napravljanje kosov za vajo in navadnih uporabnih predmetov. II. razred. Nadaljevanje v opazovanju surovin. Delovni postopki: Stopnjevanje vaj I. razreda, potem rezanje vijakov, odškrnjenje, upogibanje v mrzlem, spajanje, ravnanje, zavijanje roba, upogibanje roba, spajanje s cinom. Navadni uporabni predmeti.

3. Obligatnemu elementarnemu oddelku sledi oddelk za mojstre in pomočnike. Neposredno iz njih so nastali oddelki za knjigoveze, tiskarje in stavce; strugarje; dimnikarje; kotlarje; voznike; strojne stavbenike; mehanike; izdelovalce instrumentov in puškarje; livače, pasarje in ciselerje; kleparje in instalaterje; stukaterje, kiparje in kamnoseke; urarje; kovače in kolarje; zidarje in tesarje; trgovce, črevljarje; tapetnike, dekoraterje in posamenterje; umetne in stavbne ključarje; stavbene in pohištvene mizarje; strojne kjučavničarje; rezbarje in zlatarje. Poleg tega je še veliko število posameznih strokovnih tečajev; kakor so tudi na zunanjih rokodelskih šolah, kot strokovni tečaji za različne vrste risanja, modeliranja, za kalkulacijo, stilovanje, pouk o strojih, tehnologijo itd.

Oddelki za pomočnike in mojstre so organizirani po sledečih 20 osnovah:

Učni načrt, naloge in metode nedeljskih in večernih strokovnih šol so urejeni tako, da učenca ne odganjajo od njegovega poklica.

Nobena strokovna šola se ne sme ozirati izključno le na tehnično izobrazbo učenčev; pač pa si mora nastaviti končen smoter tako, da se upošteva tudi trgovsko-gospodarska in državljanska vzgoja.

Tehnični tečaji obsegajo sledeče učne predmete: prostoročno, projekcijsko, strokovno risanje, slikanje, modeliranje, cizeliranje, tehnologijo, pouk o blagu, kemijo, fiziko, geometrijo, delavniški in laboratorijski pouk.

Trgovsko-gospodarski učni predmeti so: splošno računstvo, knjigovodstvo, menični pouk, trgovsko pravo, kalkulacija o pošiljatvah, obrtno spisje.

Splošni tečajji obravnavajo: gospodarsko zgodovino, zgodovino rokodelstva, trgovsko in prometno zemljepisje, pouk o zdravju, znanstvo o obrtih, zakonodajstvo o zavarovanjih, ustava.

Če obstoji za kako obrt obrtna zveza, jo je po možnosti pritegniti k izobraževanju in zabavi v nedeljskih in večernih strokovnih šolah.

Zveza ima s pritrditvijo rokodelske, oziroma trgovske in obrtne zbornice pravico, da predlaga predsedstvu za praktične učne stroke pripravne učne moči za pouk o obrtništvu, orodju in blagu.

Udje zvezinega predsedstva imajo dalje pravico, da prisostvujejo pouku, če so to prej naznanili pri šolskem vodji ter izražajo istemu tudi svoje želje o učnem postopku.

Te pravice pa nalagajo zvezi v izvršitev sledeče obveznosti: Svoje člane poziva, da podpirajo smotre šole po najboljših močeh, da se poslužuje izobraževalne prilike kar najpridneje in najskrbneje in da daje zveza na razpolago modele. Prevzemlje tudi na strokovnih šolah s praktičnim poukom stroške za uporabo materialij ter preskrbuje po možnosti svojih sredstev šoli pripravne nazorne in učne predmete v dar ali na posodo.

Pouk se vrši ob nedeljah dopoludne in popoldne, ob delavnikih zvečer.

Nobena nedeljska in večerna strokovna šola ne sme imeti manj tedenskih ur kot pet.

Dnevne strokovne šole obsegajo tri različne skupine:

a) Dnevne strokovne šole z zaprtim učnim načrtom brez ali z manjšim praktičnim poukom za mojstre in pomočnike, ki žele obširnejšo risarsko izobrazbo, ali kot kak stavbeni vodja, stavbeni risar, strojni risar, risar vzorcev, pohištjev itd. Te se zaznamuje v organizaciji na kratko z „dnevno strokovno šolo“.

b) Dnevne strokovne šole z zaprtim učnim načrtom in zlasti s praktičnim poukom za mojstre in pomočnike, ki hočejo obširnejše umetno-obrtno izobrazbo. Te imajo v organizaciji ime „učne delavnice“.

c) Dnevne strokovne šole z odprtim učnim načrtom začasno brezposelne pomočnike! to so „odprte risalnice“ (offene Zeichensäle).

Sklenjeni učni smotri dnevnih strokovnih šol in učnih delavnic se morajo ozirati na zgoraj navedeni trojni smoter obrtne izobrazbe. Za odprte risalnice se ne bo nastavljalo posebnih učnih načrtov.

Dnevne strokovne šole in učne delavnice so šole za točno določene poklice ali skupine poklicev; odprte risalnice sprejemajo učence raznih poklicov.

Učne delavnice in odprte risalnice sprejemajo lahko tudi omejeno število vajencev. V učnih delavnicah se določi njih število po številu šolo obiskujočih pomočnikov na podlagi predpisov rokodelske zbornice.

K organizaciji in obisku pri ustroju mestnih dnevnih strokovnih šol in učnih delavnic se obrtne in druge stanovske zveze navadno ne bodo pritegnile.

Onim privatnim dnevnim strokovnim šolam in učnim delavnicam, katerih tekoči stroški se krijejo iz blagajn obrtnih ali drugih stanovskih zvez, se dajo lahko na razpolago učni pripomočki in učni prostori z orodjem in stroji vzporednih strokovnih nadaljevalnih ali nedeljskih in večernih strokovnih šol.

V tem slučaju posega mestna šolska oblast v nadzorstvo in organizacijo teh šol.

Dnevne strokovne šole in učne delavnice imajo tedensko najmanj 30 in največ 48 ur, odprte risalnice pa 30 do 36 ur pouka.

Šolsko leto dnevnih strokovnih šol traja 9 $\frac{1}{2}$ meseca od 1. oktobra do 15. julija; šolsko leto za učne delavnice se določi s posebnim organizacijskim načrtom, kjer bo pod pogoji daljša počitniška doba lahko sploh izključena.

č) Dekliške nadaljevalne šole.¹

Te obsegajo na podlagi preureditve učnega načrta s 5. dec. 1900 dva oddelka: *gospodinjski in trgovski*. Ta dva oddelka imata razvrščen pouk v različnih predmetih tako-le:

A. Gospodinjski oddelek.			
a) Obvezni predmeti	I. razr.	II. razr.	III. razr.
1. Verouk	1	1	1
2. Nauk o gospodinjstvu in zdravju	2	2	2
3. Nemščina	2	2	2
4. Računstvo in gospodinjstvo — v III. tečaju obrtno knjigovodstvo	1	1	1
5. Vzgojeslovje	—	—	1
Skupaj:	6	6	7
Prostovoljeni predmeti:			
Ženska ročna dela	2	3	4
Francoščina	3	2	2
Angleščina	3	2	2
Obrtno risanje	6	6	6
B. Trgovski oddelek.			
1. Verouk	1	1	1
2. Nemščina in trgovska korespondenca	3	3	3
3. { Trgovsko računstvo	2	1	—
{ Menični pouk in menični računi	—	1	—
{ Knjigovodstvo z računstvom	—	—	2
4. Stenografija	—	1	1
5. Francoščina ali angleščina	3	2	2
Skupaj:	9	9	9

Za učne predmete v gospodinjskem oddelku veljajo sledeči učni smotri posamič in splošni stavki ter snovna razdelitev:

I. Pouk o gospodinjstvu in zdravju: 1. Gospodinjski pouk je središče in podlaga vsega pouka. Ta se uredi v vseh drugih predmetih tako, da se naslanja na pouk v gospodinjstvu, da tega razširja, poglobi, olepša in poživí. 2. Namen in smoter tega pouka je poučevanje, kako se vodi samostojno preprosto meščansko gospodinjstvo, z ozirom na hranitev, stanovanje, obleko in perilo, zdravstveno, otroško in bolniško oskrbo; zlasti se je ozirati na podavanje nrvnosti in na gojitev notranjega življenja v ženi. 3. Na podlagi pouka iz višjih razredov ljudske šole naj se veže z znanimi in opozarja na življenje doma, tako da postane gospodinjski pouk praktična uporaba v ljudski

¹ Ibid. str. 322.—329. in nekatera druga manj važna mesta.

šoli pridobljenega prirodoznanskega znanja. 4. Pouk se ne omejuje le na teoretično podajanje, temveč se ustanovi na neposredno nazornost, ki se jo podkrepljuje z eksperimenti in oživlja s primeri. 5. Razdelitev učne snovi: I. razred: hranitev. — II. razred: Obleka in stanovanje. — III. razred: Družina, in sicer: a) družina v ožjem smislu, b) družina v širšem smislu. — Tudi v III. razredu je 6 do 8 kuharskih popoldnevov. Pri pripravljanju jedil v III. razredu se upošteva sledeče točke: 1. hranitev otrok, 2. bolniška hrana, 3. obisk. Tu se gleda predvsem na preprostost in štedljivost.

II. Nemščina. Pouk v nemščini stremi po stopnjevanju jezikovne zmožnosti v ustnem in pismenem oziru. 2. Omejuje se na rabo berila in spisja. Zato se ne uči posebe niti slovnice, niti pravopisja. Kar je potrebnih navodil, se dajejo pri čitanju in spisju. Pouk v nemščini je najtesneje zvezati z gospodinjskim poukom, ki je sploh središče vse šole. 4. Drugače pa veljajo za pouk v nemščini in zlasti za metodično obravnavo beril principi, ki jih zahteva „učni načrt za delavniški pouk v Münchnu“. — Snov je podobna oni iz deških nadaljevalnih šol.

III. računstvo (1 tedenska ura). Računski pouk si mora iskati zlasti v I. in II. razredu najtesnejših zvez s snovjo gospodinjskega pouka, tako da se jemlje primere iz življenja in da se kažejo za takojšnjo uporabo. — Tudi to je splošno snov enaka oni v deških nadaljevalnicah, le da se ozira na gospodinjstvo in se računi n. pr. koliko stane hrana, koliko se porabi v kuhinji za kurjavo, splošno za luč itd.; dalje koliki so nakupni stroški v gospodinjstvu, vse v preprosti izvedbi. Splošni računi iz življenja so isti ko pri dečkih.

IV. Ženska ročna dela. Doseči je samostojnost v napravljanju, vzdrževanju in popravljanju namiznega, postelnega, otroškega in ženskega perila; da si pridobi kot žena meščanskih slojev potrebno priročnost za napravljanje in popravljanje moških srajc in navadnih kosov obleke; belo vezenje in kvačkanje, kolikor je treba, da se napravlja perilo prikupno in okusno; zbuhati v učenkah smisel za lepoto ter ga gojiti; spoznavanje lastnosti in vrednosti najpotrebnejšega blaga za obleke in perilo. 2. Pouk se mora kolikor mogoče naslanjati na pouk v gospodinjstvu; pri tem naj se navaja učenko zlasti h gospodarski uporabi blaga in v to, kako pridejo prav odpadki, ostanki itd. za nakit, za klobuke, za obveze, za krpanje, robljenje, za podvleko itd. 3. To kar se začne v šoli, naj se vadi dalje doma. Povsod se mora gledati na praktično vrednost del. 4. Vadi se v I. razredu (tu navajam snov): napravljanje namiznega, postelnega in telesnega perila; njih krojenje in pripenjanje; okrašenje s preprostimi okraski: robi s šibčnimi vbodi, malimi loki (zanjkanje, festoni), živimi robi itd.; mašenje nogavic, vpletanje pet in krpanje perila. — II. razred: napravljanje perila. Prikrojevanje srajc v najrazličnejših oblikah; okusno izdelavanje z belim vezenjem, okraševalnim vbodom in s kvačkanjem. — Mašenje in dostavljanje blaga, nogavic, trikotaž in perila. — III. razred: Navod za napravljanje moških srajc in obleke za otroke. Napravljanje predpasnikov, avb, navadnih kril in bluz. Popravljanje in mašenje kakor v II.

Le še o obrtnem risanju. To obsega za zdaj: risanje po naravi in umetno obrtnih modelih, po osnutkih dekorativnih ploskovnih vzorcev za gotove namene (tapete, predvesniški papirji, vezenje, tekstilni vzorci, porcelansko slikanje itd.

Jeseni 1914. postanejo vse dekliške nadaljevalne šole brez izjeme za vse deklice, ki ne obiskujejo po dovršeni osemletni delavniški šoli nobene višje šole, obvezne. Kakih 11.000 deklet bo morale obiskovati potem še dve leti tedenski šesturni pouk.

Nova obligatna dekliška nadaljevalna šola bo organizirana prav po istih osnovah kakor so deške. Najprej bodo trije veliki oddelki: gospodinjski, trgovski in obrtni.

Gospodinjске oddelke bodo morale obiskovati ne le vse služkinje, in vse one deklice, ki sploh nimajo nobenega poklica ali pa so doma ali v trgovini staršev kot domače hčere, temveč tudi vsa ona dekleta, ki so v tovarnah kot neizučene delavke. Vendar pa si deklice, ki so doma ali v trgovini svojih staršev, izvolijo namesto gospodinjskega lahko tudi trgovski oddelek.

Trgovski oddelek je obvezen za vsa dekleta po trgovinah, obrtih in industrijah kakor tudi za vse izučene delavke. Za obrti in industrije, v katerih ni dosti deklet (kakih 20), se ne bo ustanovilo posebnih šol in ne posebnih razredov. Če je ustanovljen primeren strokovni razred za dečke, morajo obiskovati deklice ta razred, če pa ni nobenega, pa obiskujejo gospodinjški oddelek.

Ker bodo vsi razredi strogo stvarno organizirani, ker pa je tudi želeli, da se izobrazujejo deklice s trgovskih in obrtnih oddelkov tudi gospodinjsko, se ustanovi poleg obli g a t n e g a pouka tudi fakultativen.

Ta fakultativen pouk ne bo obsegal le vseh strok gospodinjskega oddelka (kuhanje, šivanje, pranje, glajenje itd.), temveč tudi tuje jezike, stenografijo in pouk v pisanju na stroju. Poleg tega se misli ustanoviti tudi posebne sklenjene gospodinjске tečaje za vsa dekleta, ki so odrasla obveznosti ponavljalne šole.

Učne moči za poglobitno bodo nastavljene kot glavne, če so dokazale potrebno predizobrazbo. Pri vseh razredih bodo praktične delavne naprave (kuhinje, pralnice in gladilnice, delavnice, laboratoriji itd.). Praktični pouk bo namreč kakor pri dečkih vir in središče vsega ostalega pouka.

Oba oddelka, kakor obstojata zdaj, kakor tudi vse druge dekliške nadaljevalne šole v Münchnu imajo dnevni pouk, in sicer vedno pred 5. uro popoldne. Leta 1908/09 je bilo v Münchnu že 65 dekliških nadaljevalnih šol (40 gospodinjskih, 25 trgovskih), ki so v 25 mestnih šolskih poslopih (l. 1901. je bilo le 31 razredov). Skupni stroški za te razrede so znašali 74.000 Mk. Vsega skupaj je izdala mestna uprava 412.000 Mk. za nadaljno izobrazbo deklic po dovršeni ljudski šoli za 11.650 deklet. — Naslednja tabela kaže, kako je rasla frekvenca teh šol in stroški za njih vzdrževanje. Številke iz let 1908 in 1912 so sledeče:

	Obisk		Izdatki v 1000 Mk	
	1908	1912	1908	1912
1. Splošne ženske nadaljevalne šole	2100	2330	74	85
2. Šole ob sredah in nedeljah	7370	7800	70	75
3. Osmi dekliški razred	1120	1380	159	206
4. Mestna dekliška trgovska šola	500	590	47	61
5. Ženska delovna šola	660	640	62	56
Vsota	11650	12740	412	483

d) Dostavek.

Kerschensteiner govori na str. 315. – 321. tudi o nadaljevalnih šolah na deželi. Namenil sem se po njegovih podatkih pokazati le šolstvo v Münchnu, zato se tudi ne bom spuščal v ta njegova izvajanja. Samo še nekaj splošnih besed o teh šolah po deželi, ki bi imele v nas lahko toliko sorodnosti.

Čisto deželske nadaljevalne šole, ki bi imele opraviti le z učenci kmetijskega stanu, se v Nemčiji dozdej še niso organizirale, da bi privlačile na sé prebivalstvo. To bi bilo tu toliko potrebnejše, ker v večini držav, in sicer prav v največjih, še ni nobenih določb, po katerih bi se lahko prisililo k njih obisku fante do 18. leta. In vendar bi se napravile lahko tudi te šole, kakor obrtne nadaljevalne šole, zanimive s tem, da bi se v njih krepko poudarjal praktičen pouk iz poznejšega življenja kakor je to v onih strokovnih. Če pa bi imele enkrat potrebno privlačnost, se jih tudi lahko pritegne v službo državljanske vzgoje.

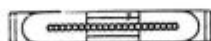
Nadaljevalne šole po deželi je treba skraja zaradi primanjkujočih sredstev v kmečkih občinah tako skromno kakor le mogoče. V mnogih krajih pa bi se prav lahko združile dve, tri občine ter si ustanovile tako šolo, s čemur bi se obremenila razna ramena. Ti stroški pa bi se lahko še bistveno znižali, če bi se obrnilo za šolo dohodke, ki bi jih dajal praktičen pouk. Če pa hočejo delovati te kmečke nadaljevalne šole tudi vzgojno, pa se morajo razširiti na tri leta ter ne smejo imeti manj kakor štiri ure pouka, ki se pozimi lahko pomnoži, poletu po potrebi zniža.

Le toliko!

* * *

Nisem navedel vseh teh različnih organizacij v primerjatev ali pa celo pouk; v spoznanje in spoznavanje, pa če hočete, v primerno premišljevanje: kako bi mi po svojih skromnih močeh. Pa kako morebiti vzlic skromnejšim silam še boljše, ker zdi se mi, da je najti še celo boljši namen šole, kakor je vzgojitev državljanov . . .

Pa vseeno: Zanimanje naj bi zbudile te vrste, pa sem zadovoljen s Kerschensteinerjem vred.

† FRAN OROŽEN.

Dne 26. novembra l. 1912. je v Ljubljani preminul najodličnejši slovenski zemljepisec, profesor Fran Orožen. Rojen je bil 17. decembra 1853. l. v Laškem trgu na Stajerskem; njegov stric je bil zgodovinar

stolni prošt Ignac Orožen, ki je popisal dekanije lavantinske škofije. Gimnazijo je dovršil v Celju, vseučilišče na Dunaju in l. 1881. je prebil profesorski izpit iz zemljepisa in zgodovine. 1881/2 je bil poskusni kandidat na Dunaji, 1882—1889 suplent na c. kr. moškem učiteljskišču v Kopru, na c. kr. gimnaziji v Novem mestu in na c. kr. državni realki v Ljubljani. Od jeseni 1889. l. do smrti je služboval kot profesor na c. kr. moškem učiteljskišču v Ljubljani.

Prišedši v Ljubljano, je najprej priobčeval poljudne razprave v „Ljubljanskem Zvonu“: „S čim in kako so pisali stari narodi in kako pišemo zdaj?“ (1887). — „O početku in razvoju pisem“ (1888). — „Stanley Henry Moreton“ (1890; kot posebna knjižica izšlo 1892). — V istem listu je l. 1901. objavil folkloristično študijo „Praznovanje sv. Jurja na Štajerskem“.

V pravem elementu pa vidimo ga šele kot profesorja na ljubljanskem učiteljskišču, kjer je učil zemljepis in pri tem spoznal, da manjka našim šolam v tej stroki metodično spisanih učnih knjig ter potrebnih navodil. Zemljepisni pouk po naših ljudskih šolah je bil takrat še v sponah duhomornega verbalizma in neplodnega naštevanja samih krajepisnih imen. Zato je Orožen l. 1891. izdal „Metodiko zemljepisnega pouka“ (2. izdaja 1898), v kateri zahteva, da bodi začetni zemljepisni pouk sintetičen: od šolske sobe prehaja učitelj na šolsko poslopje, šolski kraj, okolico in končno na domačo deželo; čitanje in umevanje zemljevidov bodi glavni namen zemljepisnega pouka v ljudski šoli. Obenem je pisaval šolske knjige. Sestavil je „Zemljepis za meščanske šole v treh stopnjah“ (1891—1896, kot enodelna izdaja izšel 1912), „Zemljepis Avstrijsko-ogrske države (Domoznanstvo) za 4. razred srednjih šol“ (1907) ter „Ustavoznanstvo“ (1899) in „Kranjsko domoznanstvo“ (1909) kot pomožni knjigi za učiteljstvo. Priredil je prvi globus (1:50,000,000) s slovenskim besedilom (1900), dalje poluti, stenske zemljevide Evrope, Avstrijsko-Ogrske, Kranjske s sosednjimi pokrajinami, Primorske in Palestine; skupaj s S. Rutarjem sta izdala Haardtov atlas za ljudske šole s 7 zemljevidi in v 2. izdaji s 14. Kot šolski pisatelj je tudi sodeloval pri „Popotniku“ in „Učiteljskem tovarišu“.

Vnet učenec znanega raziskovalca alp, profesorja Frid. Simonyja na Dunaji, katerega se ob smrti hvaležno spominja v „Ljubljanskem Zvonu“ (1896.), je tudi Orožen gojil znanstveno turistiko. Bil je eden ustanoviteljev „Slovenskega planinskega društva“, ki mu je stal na čelu kot prvi predsednik od l. 1893. do 1908. Ko so l. 1894. na Črni prsti otvorili prvo slovensko planinsko kočo, so jo imenovali po njem. Kot turistovski pisatelj je Orožen budil zanimanje za lepoto spodnještajerskega sredogorja, ki ga je izza otroških let posebno ljubil. V „Plan. Vestniku“ l. 1896. popisuje „Rogačko goro ali Donati“, 1898. l.

„Golte“ (gorovje severozahodno od Mozirja), 1899. l. „Lisco“ pri Rajhenburgu, na katero je še v zadnjih letih rad hodil, 1901. l. „Izlet na Mrzlico“ in v „Potovanju na severno slovensko jezikovno mejo“ nas vodi iz Celja v Slovenjigradec in preko Kozjaka v Luče in Lipnico. V „Plan. Vestniku“ l. 1899. pripoveduje o turi „Na Krn“ pri Tolminu. V „Koledarju družbe sv. Mohorja“ za l. 1903. nas vodi na „Sveti Kum“. Mnogo se je pečal z zgodovino turisticke v Triglavskem pogorju; tako so nastale razprave: „Prvi hribolazci na Triglavu v dobi 1778. do 1837“ ter „Vodnik kot turist“ („Ljublj. Zvon“ 1895). — „Valentin Vodnik kot turist in turistovski pisatelj“ („Plan. Vestnik“ 1895). — „O Vodnikovem Vršacu“¹ („Plan. Vestnik“ 1899). — „Kaj pripoveduje Valvasor o Krni (Triglavu)“ („Plan. Vestnik“ 1903). — „Valentin Stanič, prvi vele-turist“ (Plan. Vestnik 1907). — Kot turistovski pisatelj je Orožen večkrat segel po starejših zemljevidih; tako je nabral gradivo za študijo „Nekoliko o zemljevidih slovenskih pokrajin v prejšnjem in sedanjem času“ (Zbornik „Matiče Slovenske“ 1901).

Orožnovo najobširnejše delo je „Vojvodina Kranjska“ (Zbirka „Matiče Slovenske“ „Slovenska zemlja“ IV. del), ki obsega dvoje knjig: „Prirodnoznanški, politični in kulturni opis“ (1901) ter „Zgodovinski opis“ (1902). Zemljepisni del je, ako izvzamemo starega Valvazorja, edina knjiga te vrste v slovenskem kakor nemškem jeziku; tu je nabral Orožen bogato snov, ki jo je bilo treba z velikim trudom združiti v celoto; moral je dosti potovati in poizvedavati ter iskati po malo znanih virih. S tem izvirnim in skrbno sestavljenim delom je zelo ustregel šoli in domu. Zgodovinski del se precej naslanja na Dimitza. Odbor „Matiče Slovenske“ je Orožnu v jeseni l. 1912. poveril tudi Štajersko za zbirko „Slovenska zemlja“, a smrt ga je prehitela, preden se je lotil dela

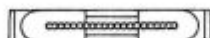
Orožen je bil prvi predsednik „Društva slovenskih profesorjev“ in od l. 1895. do 1909. odbornik „Muzejskega društva za Kranjsko“, za katerega stremljenja je kazal mnogo vneme. Od l. 1911. sem je bil tudi član in odbornik „Društva za raziskavanje podzemskih jam“.

Fran Orožen je bil izredno blaga duša, mehkega srca in mirnega temperamenta; skromni mož je neumorno delal, a tega ni razglašal; bil je malobeseden, nasprotnik blestečih govorov. Kolegi so ga visoko spoštovali kot odkritega prijatelja, učenci kot dobrohotnega učitelja. Pri Slo-

¹ Po Orožnovem mnenju je Vodnikov „Vršac“ Mali Triglav. Ta hipoteza ni prav verjetna. „Vršac“ so še pred nedolгим časom imenovali vrh južno od Kanjavca nad Sedmerimi Triglavskimi jezeri blizu Debelega vrha (2392 m). Tam je slišal to ime gosp. A. B. pred 34 leti iz ust starega pastirja Blažka iz Podjelja. (Prim. tudi, kar piše o Vršacu Tonejec-Samostal v „Zvonu“ 1880 str. 157). Isto potrjuje star obris Triglavskega pogorja iz l. 1784–1804, ki ga hrani farni arhiv v bohinjki Srednji vasi, kjer je pripisano nekemu vrhu ime „Verfhaz“. Kakor čujemo, izide več o tem v kratkem.

vencih, kakor pri malih narodih sploh, pogrešamo na kulturnem polju one ločitve dela, ki jo zahtevata ekonomija moči in poglobitev znanstvenega delovanja. Število delavcev je majhno in kdor razpolaga s strokovnim znanjem ter z navdušenjem za dobro stvar, mora čestokrat prevzeti raznovrstna bremena, ki jih jedva zmaguje. To velja tudi o pokojnem Orožnu. Njegovi mnogoštevilni spisi iz raznih panog zemljepisne vede in njegovo naporno delovanje pri različnih kulturnih društvih kaže, da je moral poleg uradnih dolžnosti v svojih prostih urah opravljati ogromno dela; zato so mu prezgodaj opešale moči. Že več let je bolehal; lani poleti si je precej opomogel, a na jesen se ga je stara bolezen nenadoma zopet polotila in nam prezgodaj ugrabila enega izmed najboljših delavcev na šolskem in znanstvenem polju!

Milan Pajk.¹

KNJIŽEVNO POROČILO.

OCENE.

Domoznanstveni pouk v ljudski šoli. Po načrtih moderne metodike. Sestavila Eliza Kukovec. 1. snopič. V Ljubljani 1912. Izdaja „Slovenska Šolska Matica“. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Nisem strokovnjak in se tudi ne nameravam spuščati v podrobnejšo oceno tega dela. Zanimalo me je le, kako je pisateljica obdelala moj domači kraj. Tu sem opazil sledeče:

Str. 31 in 32: Neprijetno me je dirnilo, da pisateljica rabi vedno le ime Ankenstein, dasiravno navaja v oklepaju enkrat tudi ime Borl in ga celo razlaga. Ne vem sicer, ali je ime Borl res slovenskega izvora, vem pa, da okoliško ljudstvo rabi le to ime, torej bi se ga morala držati tudi pisateljica.

Str. 34: Vrsti 3 in 7 od spodaj sta v protislovju glede rodovitnosti.

Str. 36: Vas pri Ptujju se imenuje Hajdina, ne Hajdin.

Str. 49: Ptujsko polje se končuje med Ormožem in Veliko Nedeljo tam, kjer pride železnična proga k Dravi. — Od Sv. Marjete do Ptujja je 10—12 km, sela tam se imenujejo Cinkovci, ne Cirkovec (ljudstvo govori Cünkoveci, torej bi se moralo pisati pravzaprav Cunkovci), Strelci, Borovci, Spuhlji (ljudstvo govori: od kod? — iz Spühelj, kam? — v Spühlje, kje? — ne vem natančno, ali rečejo v Spühljih ali v Spühljah). — Ni največ njiv tam zasajenih s čebulo, ampak le manjši del. Moj oče je tudi podjeten „lūkar“, pa nikdar ni porabil niti desetine svojih njiv za čebulo. Čebula res daje lep dobiček, zahteva pa tudi ogromno dela. Najprej se poseje seme, iz njega vzraste v prvem letu drobna čebulica: „lūkec“, ki se prihodnjo spomlad posadi, iz te nastane čebula, ki se prodaje. Da kmet dobi zopet čebulino seme, posadi prihodnje leto še enkrat najlepše izmed dveletnih čebul, ki še le dajo cvet in seme. Zato vidimo na čebulini njivi po eno ali dve gredi čebulice in po eno gredo

¹ Z dovoljenjem gosp. pisatelja ponatis iz „Carniole“ 1913, zv. 1. in 2.

visoke čebule s semenom. Čebuli se mora dobro gnojiti, jo pridno oplevati in okopavati (po 3—5 krat v letu), da je plevel ne ovira v razvoju. Na čebulico in semensko čebulo se mora v zimi zelo paziti, da ne zmrzne vsled prevelikega mraza, a zopet ne zgrije vsled vlage in toplote. Zato ne more noben kmet imeti več ko eno ali največ dve njivi čebule, ker nima časa in delavskih moči, da bi je več prideloval.

Str. 50: „Jūža“ je menda tiskovna pomota, moralo bi biti Joža ali k večjemu Juža. O se pri spodnjih Poljancih ne izgovarja kot ū. — Tudi ni res, da ima na Ptujskem polju v nedeljo vsak fant nož za sarami. Pretepajo se res radi, toda pisateljčino slikanje teh pretepev je pretirano. Tudi za te pretepe ni treba turske krvi, dogajajo se ravnotako drugod na Štajerskem, Kranjskem in Koroškem, ter zlasti v nemških alpskih deželah.

Str. 58: Poštni voz iz Ljutomera v Ormož ne pride v Svetinje. Svetinje so ob strani na hribu, cesta pa gre v dolini. — Razlaga imena Središče ne drži.¹ Sploh je razlaganje krajevnih imen zelo težavno in zahteva temeljitega zgodovinskega in jezikovnega znanja. Zato je treba previdnosti, da se ne širijo kriva tolmačenja imen.

Str. 60: Cesta iz Ljutomera v Ptuj je popolnoma zmešana. Pisateljica je zamenjala kraje, ki leže ob cestah Ljutomer-Ptuj, Ljutomer-Ormož in Ormož-Ptuj. Prva cesta gre mimo Sv. Tomaža, Polenšaka in skoz Dornovo, druga mimo Zerovinc. Možganjci pa so ob tretji (primerjaj str. 49!). Vzrok za to zmešnjavo je najbrže premajhno merilo zemljevida, na katerem se ne razločujejo te podrobnosti. Za takšno delo, kakor si ga je naložila marljiva pisateljica, je treba natančnega zemljevida, kakor so vojaške specialne (1:75.000) in generalne karte (1:200.000), ali pa mora pisatelj vse kraje res obhoditi ali pa si mora dobiti zanesljivih informacij od učiteljev, ki službujejo v dotičnih krajih. Za pravilno pisanje krajevnih imen pa že težko pričakujemo zemljevid slovenskih dežel, ki ga pripravlja Slovenska Matica.

Str. 61: Poštni voz vozi iz Ptuja samo do Vurberga, drugi iz Maribora k Sv. Lenartu, od Vurberga k Sv. Lenartu pa ne vozi pošta.

Napisal sem te vrstice, ker iz napisa „1. snopič“ sklepam, da se bo delo nadaljevalo, ter želim, da se v nadaljnjih snopičih ne pojavijo podobni pogrški, ampak da bo knjiga res dovršena pisateljici v čast in slovenski soli v korist.

Fr. Vajda.

Lavtar: Spezielle Methodik des Rechenunterrichts an allgemeinen Volksschulen. 3 M. (Carl Gerold's Sohn, Wien.)

O tej knjigi obče znanega, zaslužnega našega metodika profesorja Lavtarja, ki smo jo ocenili na str. 398 lanskega „Popotnika“, piše „Lehrmittel-Warte“, Beilage zur deutschen Lehrerzeitung tako-le:

„Metodika, ta je v prvi vrsti namenjena za avstrijske ljudske šole. Vendar je to delo tako posebno značilno, da se mi je osebno zelo pri-ljubilo. V praktičnem prvem delu za 1. šolsko leto vidim načrtano svojo pot, ki sem si jo po dolgem poslovanju v tem razredu konstruiral. Navzlic temu, da nisem bil posebno vnet za računsko metodiko, sem vendar tudi jaz poskušal vsa pota, po katerih so hodili možje voditelji. Pravila, ki jih pisatelj podaja, ne temeljijo na umetnih, izmišljenih sestavih, ampak

¹ Glej: Fr. Kovačič. Trg Središče. Krajepis in zgodovina. Maribor 1910. Izdalo Zgodovinsko društvo za Sl. Št.

vsa so iznikla iz prakse. Teoretiški del ima posebno prednost v kratkem in tesnem, a vendar v jasnem in lahko razumljivem opisovanju.“

Ako še kdo med našim učiteljstvom te knjige ne pozna, mu jo opetno toplo priporočamo v nabavo.

Spisi Mišjakovega Julčka. V. zvezek. — Zal. „Društvo za zgradbo Učit. konvikta“.

Novih šest črtic prinaša V. zvezek; novih po vsebini pa po obliki in obdelanju. Ampak Mišjakov Julček je tudi še vedno Mišjakov Julček, ki ne more shajati brez posebnih prigodb, da mu pomagajo k izpreobrnjenjem. Zakaj pa je treba sploh vedno izpreobrnjenj? Kaj ni v človeškem, pa v detinskem življenju mnogo dogodkov, ki kažejo sami človeško dobroto, ne pa da jo morajo šele klicati? Sicer pa, še si hoče vzeti M. J. to za svojo posebnost, mu je ne bom nič več očital; tudi ne, če so v žanru à la „Lipetov panj“ in „Janko in Metka“. Tudi ne, če so taki; ker „Izgubljen sin“ je čisto drugačen. Ta Janko je namreč lepa figura, ki jo je ustvaril M. Julček, kakor se je učil in naučil v dobri šoli umetniško dovršene stilistike. Slika je tako lepa, le škoda je, da ima za okvir Dondarjevo banalnost. — Slapšaka se razveselim, kadar postane humorist; tam magari če zapridiga, se pridiga izgubi v prijetnosti pripovedovanja — in to je njegova prednost. Taka je „Zgodba o muciki in psičku“ — pa res zadovoljni smo jo brali dotja, kjer je mucika „... odšla žalostno proti gozdu“; tam pa smo napravili piko in historijo končali. Če bi napravil tako tudi M. Julček, bi napisal pošteno zgodbo brez dolgočasnosti, ker volkovo trganje in žretje mucike pregnanke je prišlo po nesrečni pomoti na to mesto. — „O čudnem plesu“ in „O Krištanci, ki je na praznik sv. Marjete spravljala seno“, sta narodni pripovedki, za kateri smo hvaležni.

Oblika, ilustracije in tisk so prav lični, kakor smo tega vajeni pri mladinskih spisih, ki prihajajo iz „Učit. tiskarne“ — in tudi ta zvezek je v vsakem oziru vreden priporočanja.

Pav. Fleré.

Školski glasnik, list za školu i učitelje, organ srpskog narodnog učiteljstva u karlovačkoj mitropoliji, izhaja v Novem Sadu na Ogrskem dvakrat na mesec razun dveh počitniških mescev. List pazno zasleduje delo slovenskega učiteljstva in je prinesel v zadnji številki 1912 poročilo o našem „Učiteljskem konviktu“, v prvi letošnji številki pa poročilo o občnem zboru „Slovenske Šolske Matice“ ter odlomek iz uvodnega članka prve letošnje številke „Učiteljskega Tovariša“.

NOVOSTI.

Grof Lev N. Tolstoj: **Ljudske pripovedke.** Iz ruščine prevedel dr. Ljudevit Pivko. Maribor 1913. Tiskala „Zadružna tiskarna“ v Krškem. Cena broš. K 40, vez. 3 K. — O tej lepi knjigi spregovorimo prihodnjič kaj več. Danes jo samo priporočamo.

RAZGLEd.

Časopisni vpogled.

Monatshefte für Pädagogik. 5. letn. 1.—3. šte. „... und Schulpolitik“ je izginil z naslova pri letošnjem letniku. Pač pa nam pove obširen podnaslov, da so dali izdajatelji zdaj tudi na firmo, kar je bilo v vsebini že itak poprej, in pravi se, da so M. f. P. „Zeitschrift für vergleichende Seelenkunde, für theoretische und praktische Erziehungswissenschaft und Schulreform“. Naslov obeta veliko, v koliko izpolnuje list svojo obljubo, naj kaže poročilo o vsebini.

1. šte. — V „Betätigungstrieb und Nervosität“, razpravlja prof. J. Düek o vzrokih nervoznosti in o sredstvih za njeno odpravo, oziroma omejitev. Dejavnostni nagon mu je prosta energija, ki se ne porablja vegetativno; nervoznost pa je izraz motenja v ugodnem teku energijskih oblik, bilančno motenje v transformacijskem procesu energij, torej tudi motenje v osebnostnem čustvu. Vzgoja, da mora tu nastopiti kot okrepitev onih centrov, ki delujejo „v boju razuma s čutnostjo“ in kot posebna sredstva povdarja: 1. veliko manj docirati, zato pa pritegniti učence k sodelovanju, 2. telovadbo in igre z gibanjem. — „Körperhaltung in der Schulbank“ (prof. dr. F. Kemsies) je zanimiva studija o krivljenju hrbtenice. Svoja izvajanja opira na poskuse z dunajsko in „Rettig“-klopjo. — V „Zeitbilder“ je podal E. Theimer temeljit pregled o šolsko reformskem gibanju v l. 1912. — Kakor sem omenil že pri zadnjem poročilu o „Landschule“, so vzprejeli M. f. P. poslej L.-S. v svoje predale kot reden poseben oddel, in ta šte. navaja na tem mestu A. Fetzovo „Das Relief im geographischen Arbeitsunterricht“, kjer tudi zastopa že precej razširjeno mnenje, da šola ne potrebuje trajnih reliefov, pač pa napravljanja prav preprostih in tudi daje navodilo za njih napravo. — J. Springer obravnava „Das Rechnen im ersten Unterrichte tako precej po principu: otroška igra naj vodi v delo! — „Rätsel“ (dir. O. Karstädter) je drugače čisto dober, samo vprašuje učitelje preveč. — Pod „Hinweise u. Glossen“ je ocena dela „Unser Schulaufsatz, ein verkappter Schundliterat“ (iz zal. A. Jensen, Hamburg), na katerega smo opozarjali v „Pop.“ že pred letom. Tudi ta kritika mu prizna ceno. — Obširno je poročilo o „Neunter allgemeiner Tag für deutsche Erziehung“, na katerem so referirali Lietz, Foerster, Gurlitt. —

2. šte. — V „Aengstliche Kinder“ analizira L. E. Wexberg psihologične pogoje tega strahu ter navaja za njega odstranitev predvsem zabranjenje plašljivosti, ne preostre vzgoje, pa tudi ne prevelikega negovanja. — Zelo aktualen pa v malem obsegu obširen je spis „Die Verwirklichung der Arbeitsschulideen im Elementarunterricht“ znanega nemškega zastopnika delovnega pouka E. Hylla, kjer navaja razna tozadevna dela iz nemške pedagog. literature ter jih pogovarja po njih ceni in principih. Prav dobro bo služil spis za orijentiranje onemu, ki se hoče poučiti o tej stvari ter dobiti vsaj nekaj pregled. — V „Zeitbilder“ se rešuje v „Bürgerschule und Lehrerbildungsanstalt“ preporna točka pripravljalnih tečajev na učiteljskih, ki se jih iz znanih vzrokov zavrača kot reformo učiteljskih nazaj. — „Die Landschule“ prinaša kratak ponatis iz „Lebensvoller Geschichtsunterricht“, ki je izšel dozdej v 3 delih. Komur niso predragi (skupaj 815 K), naj si jih privoščijo, ker kesati se mu ne bo treba. — in pa „Beidarmigkeit“ (G. Stiehler), kjer kaže na primerih izvršitev in potrebo teh vaj. — V „Hinweise und Glossen“ je zlasti pozornosti vreden „Eine Sexual-Anfrage“. — „Bücherbesprechungen“ zaključujejo zvezek.

3. štev. — E. Hylla poroča o „Binets Methode zur Prüfung der Intelligenz bei Schulkindern“; komur je na mar eksperimentalna psihologija, mu bo razpravica s pridom služila pri analiziranju duševnega obzorja. — E. Linde razpravlja o „Empfangendes Lernen“; kjer obravnava vprašanji: 1. Kako smo vendar prišli do učiteljevih vprašanj? in analogno 2.: Kako smo prišli do učenčevega molka? — Da izgineta ti vprašanji, priporoča: 1. Učenčevo vpraševanje, 2. pa ne le tedaj, če ni kaj razumel, ampak tudi, če misli, da je razumel, 3. zlasti zaradi samostojnosti, moramo 4. pustiti vprašanja po impulzu. In temu sledi navodilo, kako bomo pripravili učence do tega, da bodo vpraševali. Na koncu pa najdemo temeljit prevdarek o vprašanju, če je učenčevo vprašanje vedno na mestu in vedno potrebno. — Pod „Landschule“ je razpravica „Die allgemeine Geschichte und die Geschichte der Heimat in ihrem Wesen und in ihren Aufgaben (A. Tecklenburg), ki se konča v prihodnji številki. — V „Hinweise und Glossen je poročilo o nemškem kongresu za mladinoslovje v Münchnu, iz katerega je poročal tudi Ozwald v 12. Pop. štev. 1. 1912. — „Bücherbesprechung“ zaključujejo zvezek.

Pav. Fléré.

Pedagoški paberki.

r—. (**O nadzorstvu.**) V „Neue Bahnen“ tedi neki šolski nadzornik, da nepričakovani vstop nadzornika v šolo silno zniža učiteljevo samozavest. Ves navadni šolski duh izgine iz šole, šola ni več ista kakor prej in nadzornik nikdar ne more vedeti kakšna je pravzaprav šola.

r—. (**Lepa in redka beseda.**) Lanskega oktobra so v Novem Yorku slavili petindvajsetletnico službe ravnatelja newyorškega šolstva, dr. W. H. Maxwella. V svojem govoru je ob tej priliki dejal slavljenec: „Smem trditi, da nisem nikdar žrtvoval svoje neodvisnosti ne iz strahu pred kritiko, ne iz želje po hvali; nikdar nisem dovolil krajšati pravice in čast svojega mesta.“ Ko bi vsi šolski nadzorniki mogli tako govoriti!

Amerikanska kolonija za mladino v Rožmitalu na Češkem. Z rastočo demokratizacijo se je pojavilo stremljenje podati mladini, ki je obsojena živeti med mestnim zidovjem ne samo formalno telesno vzgojo s salonsko telovadbo, ampak tudi praktično telesno vzgojo, katera bi jo naučila obratnosti v vseh življenjskih okolščinah in bi ji dala zmožnost s svojim duhom in svojimi rokami omogočiti svojo eksistenco v goli prirodi, katera bi jo naučila samostojnosti in praktičnega duha.

V tej smeri so nastale v Ameriki, kjer vlada pred vsem praktičen duh, posebne kolonije za mladino — ki leže daleč od velikih mest — kjer se vadi mladina v prirodnem načinu življenja, se telesno utrjuje in zbira lastne skušnje. Tu se vzgaja z življenjem za življenje. Vzgaja se k sebeobvladanju, k smislu za skupnost za solidarnost, za spolnjevanje dolžnosti, ki izhajajo iz skupnega življenja in navaja se k spoštovanju najnavadnejšega fizičnega dela. Rezultati te nove metode telesne vzgoje so tako izborni, da se ustanavljajo podobne kolonije tudi v Angliji, v Franciji, v Švici in drugod.

Po vzoru ameriškkih in angleških kolonij, je organizirana tudi češka kolonija v Rožmitalu na Češkem, ki je prva te vrste v Avstriji.

Kolonisti imajo samoupravo, na podlagi katere sami volijo načelnika, tajnike, upravni svet in sodni dvor. Vsa dela v koloniji izvršujejo sami; delajo na polju, na vrtu itd. Vodijo svojo meteorološko postajo, rede kokoši, zajce, golobe in podobne domače živali. V bogati knjižnici in čitalnici, kjer so na razpolago dnevniki, strokovni in zabavni časopisi, spopolnjujejo svojo izobrazbo. V spopolnjevanje telesne vzgoje imajo na programu skavtske¹ izlete v hribe in gozdove, dalje telovadbo, športne igre, veslanje, jahanje, sablanje, streljanje itd., pozimi pa drsanje, sankanje, vaje s skiji in drugi zimski

¹ O skavtu glej: H. Pajer: „Scout“, „Naši Zapiski“ 1913, št. 1 in 2.

športi. Na razpolago so tudi kopelji, solnčna in zračna kopelj. V letnem času se prirejajo skavtski izleti in tabori, kjer ostane mladina večji del časa v prosti naravi. Tu se uče staviti šotore in ognjišča, kuhati razna jednostavna jedila, uče se fotografirati in signalizirati s heligrafi in zastavicami itd.

V kolonijo se sprejemajo dečki in deklice na poletno dobo ali pa na celo leto, in sicer od šestega do dvajsetega leta. Sprejema se mladino tudi čez manjše počitnice, kakor so božične in velikonočne, kjer se na prijeten in zdrav način oddahnejo od vpliva mestne tesnobe.

Oni del gojencev, ki ostane celo leto v koloniji, obiskuje tamošnje ljudske in meščanske šole. Pozneje se namerava ustanoviti v koloniji posebno srednjo šolo. Gojenci-skavti imajo svoj poseben praktičen kroj sivo-zelene barve z usnatim pasom in z isto-barvnim skavtskim klobukom amerikanske oblike.

Za 6—9letne gojence se plačuje po 40 K, za 9—14letne 50 K in od 14. leta dalje pa 60 K mesečno. Kolonijo vodi inž. Fr. Hofmeister.

H. P.

—b— **Centralne šole v Londonu.** Namen teh nedavno ustanovljenih šol je, obkreteti učence s takšnim znanjem, ki ga ne morejo pridobiti ne v ljudskih, ne v drugih šolah. Te šole naj bi nadomeščevale višjo narodno šolo. Sprejemali bodo v te šole 11 do 15letne otroke. Deklice se bodo urile v gospodinjstvu, dečki pa v stanovitih strokovnih naukih. Učenci naj se usposobijo po štiriletnem pouku, da si bodo znali izbrati stan, kateri najbolj odgovarja njihovim zmožnostim. Šola ima dokazati, da je ročno delo iste cene kakor umstveno, a absolventi naj se takoj v šoli pripravljajo za bodoči njihov stan.

Šolska higijena.

—l— **Zavod za znanstveno raziskovanje telovadbe.** Važna novost v podporo vzgoje učiteljev telovadbe se uvede v Monakovem. Ministrstvo je namreč dovolilo, da se pri monakovskem telovadnem zavodu ustanovi „fiziološko-antropometriški laboratorij“ za znanstveno proučevanje telovadbe. Tam bodo uveli med drugim raziskovanje in merjenje dihanja in delovanja srca, kandidati naj bi se tu naučili izvajati takšna merjenja, da bodo mogli v zvezi s šolskim zdravnikom pridobiti vеди dober material za globlje znanstveno utemeljevanje telovadbe, igre in športa.

—l— **Šolska higijena** postaja vedno važnejša. Sedaj je „Časopis lékařů českých“ uvedel redno rubriko pod naslovom „školní medicína“. To je temelj za eventualni samostalni mesečnik. Ureja ta oddelek šolski zdravnik dr. V. Hüttel. Te novosti se Čehi zelo veselijo, ker pomeni tudi na tem polju rešitev od strokovne nemške literature. Ni dvoma, da bode češki šoli s tem znatno pomagano.

—l— **Ravno sedeti** ni tako higijenično, kakor se nam zdi. Nova raziskovanja zdravnikov so dognala, da se pri otrocih, katere matere in vzgojitelji silijo neprestano ravno sedeti, pojavlja v moči beljakovina. Tudi se sedaj svari pred telovadbo in igrani, ki zahtevajo od otrok prenapetje sil in jih preveč utrujajo. Preutrujenost je lahko izvor različnim boleznim.

—l— **Utrujenost otrok pri pouku** se pokaže v 4. in 6. uri. Raziskovanja v Berlinu in Kielu so dognala, da 55% učencev sodeluje pri pouku samo v prvih treh urah. Potem se pokaže utrujenost, ki se da izmeriti samo z ozirom na delovanje srca in pljuč. Da se učence usposobi za daljnji pouk, so uveli med 4. in 5. učno uro 10 minut telovadbe, ki se je pokazala kot izredno oživljajoče sredstvo. Telovadba med 3. in 4. uro ni imela tako sijajnega uspeha. Seveda, o stvari še ni rečena zadnja beseda. Na vsak način pa se bode moralo misliti na preuredbo učnega časa, kar zlasti v mestih ne bo lahko šlo. Tako škodljiva preutrujenost mora izginiti iz šol.

Šolske in učiteljske vesti.

„Natošević“, delniška družba srbskih učiteljev na Ogrskem je v minulem letu 1912 lepo napredovala v kljub neugodnim razmeram na denarnem trgu. Družba obavlja denarne posle, ima svojo knjigarno in tiskarno. Dobiček denarnih poslov je iznašal 4837·12 K (l. 1911: 4340·75 K), tiskarne 6892·71 K (4448·87), knjigarne 9656·91 K (8326·01). Delničarji dobijo 6% dividende. Ako bo društvo tako napredovalo, se bo kmalu rešilo dolga in moglo dobiček porabiti za kulturne namene. „Šk. Gl.“

—e— Češki vseučilišni tečajji za učitelje se bodo vršili letos v Ivančicah.

—e— Letna šola. Iz materiala stare domobranske kasarne v Zagrebu bodo v Tuškancu postavili šolsko poslopje, v katerem bode samo ena šolska soba za petdeset bolnih otrok siromašnih staršev. Vso oskrbo bodo dobivali v šoli. Poučevalo se bode v tej šoli od aprila do julija in od septembra do polovice oktobra.

—e— Volilno pravo, aktivno in pasivno, imajo od 22. decembra 1912 učiteljice v Zurichu v Švici.

Šolstvo v raznih državah. Kalendar Spravočnik, izd. „Narodni Učitelj“ posnema iz „Report of the Commissioner of Education for 1910, Washington 1911“ sledeči statistični pregled šolstva:

Država	Število prebivalcev	Število učencev		Število učiteljev	Izdatki (v rubljih)	
		absolutno	v % prebiv.		za 1 učenca	na 1 prebiv.
Angleško	35,349.000	6,060.000	17·14	172·087	35 26	6·04
Škotsko	4,881.000	823.000	16·86	19·848	30 18	5·08
Irsko	4,363.000	705.000	16·1	15 244	22·90	3 68
Nemčija	60,641.000	10,224.000	17·0	165·597	24·34	4·10
Švica	3,642.000	606.500	16·6	14·686	31·32	6·08
Norveško	2,240.000	365.000	16 3	7·964	18·04	2·94
Ogrsko	20,108.000	3,272.000	16 27	43·203	11·24	1·82
Nizozemsko	5,825.000	892.000	15·3	25·522	28 58	4 38
Avstrija	27,238.000	4,152.000	15·24	97·019	13·22	2·0
Francija	39,252.000	5,600.000	14·2	125·293	23 84	2·80
Švedsko	5,430.000	771.000	14·2	19·925	24·24	3·44
Dansko	2,605.000	358.000	13·8	—	—	—
Belgija	7,386.000	914.000	12 3	20·330	17·90	2·20
Finsko	2,968.000	328.000	11·1	4 359	—	—
Bolgarija	4,036.000	415 700	10·3	8·960	—	—
Grško	2,632.000	241.000	9·2	4·346	10 70	0·98
Italija	34,270.000	2,733.000	8·0	66·637	9 66	0·78
Rumunsko	6,772.000	515.000	7·6	7·103	—	—
Srbija	2,688.000	132.000	4 9	2·375	—	—
Portugalsko	5,423.000	240.000	4·4	—	—	—
Rusija	160,652.000	6,180.000	3 85	154·177	14·69	0·56

Seveda ti podatki niso posebno zanesljivi, ker ima vsaka država svoje vrste statistiko: nekatere štejejo število šoloobveznih otrok, druge pa število otrok, ki res obiskujejo šolo. To spoznamo, ako primerjamo število učencev s številom učiteljev in število učiteljev, s številom prebivalcev. Tudi iz izdatkov ne moremo izvajati točnih sklepov, ker so draginjske razmere v posameznih državah različne. „Šk. Gl.“

—e— **Novi zakon o učiteljskih plačah v Šleziji** ima sledeče postavke: Ljudske šole: 1000 K (izprič. zrel.), 1400 K (izprič. usp.), 1600 K, 1800 K, 2000 K, 2200 K, 2400 K, (definit). Meščanske šole: 2400 K, 2600 K, 2800 K. Kateheti 2800 K. V vseh kategorijah desetodstotna starostna doklada, ki se podeljuje osemkrat po štirih letih. Služba traja 35 let. Stanarina je povsod obligatna in se deloma všteje tudi v penzijo.

—e— **Dve sosedí.** Med 1054 kranjskimi učitelji je bilo l. 1910 — 32 brez formalne naobrazbe, na Štajerskem med 3272 samo 12. Štajerska je imela 21 meščanskih šol, Kranjska samo 2.

Srednje in višješolski vestnik.

Spor radi pouka nemščine na čeških srednjih šolah. Češki germanisti, na čelu univ. prof. dr. Jank, so podvzeli akcijo, naj bi se nemščina poučevala na čeških srednjih šolah kot obvezen predmet. Vsa češka javnost je skočila na noge. Dr. „Chalupný“ je začel v „Přehledu“ britko polemizirati; a sledili so drugi časniki. Srednjo pot predlaga prof. Šelep v „Česki Revui“ in priporoča, naj bi se poučevala nemščina po konverzijskem sistemu v krožkih 10—15 učencev. Pouk naj bo obvezen do 4. razreda, iz katerega odhaja dober del učencev v praktično življenje. Naučili bi se v tem času dovolj. V višjih razredih naj bi pa ostalo pri starem in nemščina naj se poučuje neobvezno. — Čehi obravnavajo stvar zelo natančno. „Přehled“ poziva prve češke politike, naj izrazijo svoje mnenje: 1. smatrajo li s politiškega stališča uvedenje nemščine kot obvezen predmet koristnim ali ne, 2. iz katerih vzrokov so tega mnenja. — Zanimiva je stvar tudi za nas, ker so se tudi pri nas križali nazori o pouku nemščine. In tudi pri nas bi bila nemara srednja pot prava: Obvezna naj bo nemščina, ali drugi predmeti naj se poučujejo v materinščini! Da se doseže popolno znanje nemščine, naj se poučuje po modernih nazorih, kakor priporoča dr. Šlepa. Konverzacija, in ne samo čitanje in gramatika! In potem — malo metodike!!

K. P.

—i— **F. W. Förster**, docent filozofije in pedagogike v Curihu, je bil imenovan profesorjem pedagogike na dunajskem vseučilišču.

Vseučilišča in pouk. Ameriški urad za vzgojo je nedavno izdal monografijo M. B. Burrita o ameriških vseučiliščih. Iz tega spisa je razvidno, da prevladuje sedaj po teh vseučiliščih število onih dijakov, ki so se posvetili vzgoji. Danes je med dijaštvom 15% pravnikov, 6 ali 7% medicincev, 3 ali 4% inženirjev, 5 ali 6% bogoslovcev itd., pa 25% vseh slušateljev proučava pedagogiko.

„Rev. Péd.“

—i— **Strelne vaje** so uvedene tudi v srednjih šolah Zed. držav. Vojni minister je ustanovil mnogo premij za najboljše strelce.

—i— **Tečaje za časnikarje** so uveli na vseučilišču v Corku. Pouk traja tri leta in neha po prestanem izpitu. Predmeti so: spisje, angleško slovstvo, potem gospodarstvena, konstitucionalna, politična in trgovska zgodovina. Irski jezik je obligaten.

—i— **Srednje šole in izbor stanu.** Dr. Naim, ravnatelj kolegija Merchant Tailors je izjavil, da se izmed sto absolventov zavoda posveti 95 trgovini in samo 5 nadaljuje proučevanja na univerzi. Za Angleško torej že sedaj nastaja doba energične reforme srednje šole. Grščina v prvem redu, latinščina v drugem za bodoče trgovce nima pomena.

Angleško srednješolstvo z ozirom na pouk veronauka lahko delimo na dve skupini: v prvi je ta pouk obvezen, v drugi neobvezen. Čim ima prva skupina vedno manj učencev, jih ima druga vedno več. Sedaj pohaja prvo skupino srednjih šol okoli 34.000 učencev, drugo pa 145.000.

„The Educational Times“.

Institut eksperimentalne psihologije v Hamburgu. Hamburg, po številu prebivalstva drugo mesto nemškega cesarstva, dobil je nedavno zavod, ki bo služil eksperimentalno-psihološkim raziskavanjem. Osnovanje zavoda je bilo v zvezi z imenovanjem Meumanna profesorjem filozofije za hamburške društvene tečaje.

Institut se nahaja v dvonadstropni hiši, katero so uredili s stroškom 8000 M. Za nabavo aparatov in za knjižnico so izdali 15.000 M. Vsakoletna podpora iznaša za sedaj 3000 M, ali znesek ne zadostuje.

Sedaj ima zavod 12 sob na razpolago, med katerimi je pet soban. Največja sobana bode služila Meumannu za predavanja; tudi bo tam razstava vsakovrstnih modelov in aparatov, s katerimi se bodo ponazorile metode sodobnih eksperimentalno-psiholoških raziskavanj. Nekoliko preprostih aparatov bode občinstvu na razpolaganje za izvajanje enostavnih poskusov. Sobana je tako velika, da more v njej delovati osem, devet skupin. Po vsem zavodu so naprave za povoljno uporabo plina in električnih struj znane jakosti. Razstavljeni aparati se delijo na optične, akustične in taktilne. V prvem oddelku se nahajajo na pr. tablice za opredeljenje slepote za barve, priprave za demonstriranje optičnih prevar sredstva za estetične poskuse, barvane tablice za demonstriranje kontrastov itd. Poleg sobane je delavnica s strugarskimi in mizarskimi orodji. Posebna soba služi akustičnim poskusom. V drugem nadstropju se nahajajo ravnateljstvo, knjižnica in fotografski kabinet.

Pedagoški listi menijo, da postane ta institut središče vseh onih krogov, ki se bavijo s pedagogiko in eksperimentalno psihologijo. „Škola i žizn.“

„Protizakonit shod“. V Voronježu je učitelj higijene druge deške gimnazije, „vrač“ H., vzel učence s seboj v bakteriološki kabinet svojega znanca dr. D., ki je bil pripraven demonstrirati dijakom življenje bakterij. Ko so bili poskusi prav v najlepšem teku, vstopi v sobo „policajmajster“ in zahteva, naj se takoj razpusti protizakonito zborovanje. Zaman sta se trudila oba lečnika dokazati redarju namen sestanka, tudi izgovor, da je dovolil ekskurzijo ravnatelj, ni pomagal. Gimnazijsti so morali takoj zapustiti kabinet.

„Škola i žizn.“

—1. **Nemška disertacija.** Kakor je znano, se čast doktora doseže na nemških univerzah na temelju razprave disertacije, katere se mora natisniti najmanj določeno število. Mnogo je tu brezpomembnih del, ki nimajo prav nobene cene; vendar pa se pojavi včasih med disertacijami resno delo, ki je vredno, da se reši pozabe. Število teh disertacij je znatno. Od l. 1889. do l. 1907. so registrirali na Nemškem 71.736 disertacij. V šolskem letu 1906./07. bilo jih je 4491 in sicer se je tikalo:

Klasične filologije in arheologije	239
nove filologije	335
vzhodnih jezikov in prim. jezikoslovja	53
teologije	37
filozofije in psihologije	108
pedagogike	190
zgodovine	194
geografije	43
prava	814
nauka o gospodarstvu	206
medicine	1036
prirodopisja	233
fizike	254
kemije	525
tehnike in trgovine	57
poljedelstva in šumarstva	29
skulpture in slikarstva	42
muzike	15
raznih drugih zadev	81

L. 1910. 11. je bilo oddanih 437 $\frac{1}{2}$ disertacij. Izmed teh je bilo vloženih pri filoz. fakulteti 1897, pri medicinski 1284, pri pravni 1145, pri teološki 49.

—1. Slovaki dobijo svojo prvo gimnazijo, in sicer jo ustanovi hrvatska vlada v Novi Pasovi v Slavoniji, ker je v okolici mnogo Slovakov. Daj Bože!

Šolstvo na slovanskem jugu.

Srbsko šolstvo. Šolstvo v Srbiji se deli na ljudske, srednje in visoke šole.

Osnovne ljudske šole so otroške šole (= otroški vrtec), osnovne in višje osnovne šole. V osnovnih šolah traja pouk 6 let, v višjih osnovnih dve leti. Ta organizacija je ustanovljena z zakonom iz l. 1904. Ta zakon je obenem uredil službo in plačo učiteljev. Učitelj služi 35 let, a lahko ostane tudi po tej dobi v službi ter dobi zvišano plačo za 300 dinarjev (= približno naša krona). Absolvent učiteljske šole dobi stalno učiteljsko službo, a službena doba mu šteje šele po 2 letih, ko položi praktični izpit. Začetna učiteljska plača je 8.0 din., stanarina variira med 30 in 80 din. mesečno. Srbija ima 1296 osnovnih šol z 2548 učitelji in učiteljicami. Učencev in učenk je 138.434.

Srednje šole obiskujejo učenci, ki so dovršili osnovno šolo in položili sprejemni izpit. Pouk v srednjih šolah traja 8 let in se konča z zrelostnim izpitom. Srbija ima 40 gimnazij. Na srednjih šolah poučujejo absolventi vseučilišča. Suplenti dobivajo 1500 din. letne plače. Po 2 letih delajo profesorski izpit, ti dve leti se jim računata v službo. Začetna plača profesorjev je 2400 din. in doseže 6000 din. Službena doba je 30 let. Plača ravnateljev se deli v tri kategorije po 5000, 6000 in 7000 din. Letna doklada iznaša 600 din.

Visoke in druge posebne šole so: bogoslovsko semenišče, trgovska akademija in poljedelske šole.

Na trgovski akademiji v Beogradu traja pouk 3 leta; sprejemajo se dijaki, ki so dovršili štiri gimnazijske razrede. Leta 1910 je imela 140 dijakov in 18 učnih moči.

Poljedelske šole so v Kraljevu in v Šabcu ter vinorejska in sadjarska šola v Bukovu. Sprejemajo se dijaki iz osnovne šole, pouk traja 3 leta. Trgovska akademija in poljedelske šole so podvržene ministrstvu poljedelstva, trgovine in industrije.

Beogradska univerza ima tri fakultete: filozofsko, pravniško in tehniško ter je koncem l. 1910 imela 1050 slušateljev in 67 predavateljev. „Novi Vaspitač“.

Inostransko šolstvo.

—1 **Nekaj o razdelitvi šolskega dne.** Statistiški odsek Nemške učiteljske zveze se je bavil z razdelitvijo šolskega dne v vseh mestih, ki štejejo nad 20.000 prebivalcev. Rezultat priobčujejo „Schulstat. Blätter“. V 58 od 175 mest se poučuje v vseh šolah po principu neprekinjenega predpoldnevnega pouka; poučuje se torej dnevno samo enkrat v 33% omenjenih mest. V 90 mestih (51%) se po istem principu poučuje v srednjih šolah, ali ne v ljudskih šolah, kjer prihajajo otroci k pouku predpoldne in popoldne. V 27 mestih (16%) pa je uveden v vseh šolah razdeljeni pouk, t. j. poučuje se zjutraj in popoldne. Nerazdeljeni pouk je razširjen zlasti v pruskih provincijah. V Berlinu, Hamburgu, Stetinu se poučuje že nekoliko desetletij samo zjutraj, večina mest je usvojila ta način pouka v poslednjih 10 letih. Učitelji in starši so skoro povsod pristaši tega principa. Anketa v 31 mestih je pokazala, da pretežna večina staršev (29 mest) odločno želi enkratni pouk na dan. — V južni Germaniji so še, proti nerazdeljenemu pouku. Tu pa imamo opraviti s konservativnimi Nemci (klerik.), ki so proti vsaki novosti, ker so preleni, da bi jo preskušali. Tu pravi šolska administracija, da se učence pri enkratnem pouku na dan preobteži, da učitelji niso kos takšnemu naporu, da trpi disciplina itd. V resnici pa ni bilo pri uvedbi nerazdeljenega pouka nikjer opažati, da bi trpelo zdravje

otrok ali njih npravstvenost. V Prusiji nameravajo skrciti število učnih ur in uvesti povsod nerazdeljeni pouk, torej se bode povsod poučevalo samo zjutraj.

Če pomislimo, da naši vaški učenci, ki so oddaljeni eno uro in več od šole, jedo šele ob 5. popoldne, potem moramo biti tudi mi vsi za samo predpoldnevni pouk. Izgubimo sicer četrtek, obedovali bi šele ob 2. popoldne, ali učencem bi bilo pomagano, in to je nam učiteljem glavna stvar. Tudi bi šolski obisk postal vzoren.

—1. **Revolver v šoli.** Ruski tednik „Škola i žizn“ je poročal: V habarovski realki (Rusko) je udaril učenec učitelja ruščine Ostrovskega po licu. Od tedaj hodijo vsi učitelji z revolverji oboroženi v šolo. Ostrovski je mlad človek, ki se odlikuje po svoji „strogošti“. Neka klasa srednješolskih učiteljev namreč nadomešča znanje pedagogike in metodike s „strogostjo“, ki se kaže na . . . Ruskem v brezmejni sirovosti in brezobzirnosti. Tako je tudi Ostrovski prvi začel hoditi oborožen v šolo, kar je učence 7. razreda tako razjarilo, češ, saj niso zveri, da bi hodil nad nje z orožjem, da mu je prilepil neki dijak zaušnico. — Stvar je žalostna. V Rusiji se zamenja pedagogika s policijstvom in nadzorstvom, tam vlada v srednji šoli brezidejnost, ovaduštvo itd. Daj Bog, da se obrne na bolje!

—1. **O priliki shoda ruskih učiteljev prirodopisja** od 10. in 18. januarja 1913 so bile izrečene sledeče želje, (glasovati ni bilo dovoljeno o kaki resoluciji):

Neobhodno je potrebno razširiti program prirodopisja in uvesti poučevanje o tem predmetu v vseh razredih učnih zavodov, ki jim je namen občna naobrazba, deloma tudi v klasičnih gimnazijah.

Prirodopisna predavanja morajo temeljiti na široki uporabi poskusov, opazovanj, praktičnih vaj in izletov.

Posebno se mora razširiti in poglobiti prirodopisni pouk v onih zavodih, iz katerih izhajajo narodni učitelji.

Olajšati je organizacijo tečajev in shodov za učitelje, kjer bi mogli le-ti popolniti svoje znanje in polučiti (sprejeti) praktično in metodološko pripravo k prirodopisnemu pouku.

Znižati je tarif železnic za izlete.

V provinciji (na deželi) naj bi se organizirala društva za proučevanje domače prirode in društva za razširjanje prirodopisnih ved.

Vse to bi bilo želeti tudi pri nas.

(Šk. i ž.)

—1. **Na Španskem** pripravljajo zakon za odstranitev veronauka iz šol.

—1. **V Šleziji** pripravljajo v germanizatorne svrhe nov šolski zakon. Imenovanje učiteljev hočejo izviti iz rok občinam, tako da bode večina v deželi pašovala brez ozirov in nastavljala na slovanskih šolah Nemce.

—1. **Pravičnost.** V javnih šolah v Chicagu se poučuje tudi češki jezik. Sedaj pripravljajo v državi Nebraska zakon, da se ima za 25 učencev katerekoli narodnosti ustanoviti v občinah šola, kjer se bode poučevalo otroke v materinščini.

—1. **Norveško šolo** opisuje holandski list De Gids, Zakon določuje, da v eni sobi ne sme biti nad 35 otrok; za 1 dete se računa 4 m³ prostora. Šolska obveznost traje od 7.—14. leta. V tisti šoli se je poučevalo 990 otrok v 28 razredih. Razen tega so imeli učitelji še 18 drugih prostorov na razpolago. Večinoma so učilnice 10 m dolge, 6 m široke in 3³/₄ m visoke. Povprečno je bilo 33 učencev v enem razredu.

—1. **Občno šolsko obveznost** mislijo uvesti v Indiji. Bojijo se sicer, da bi mogli nastati nemiri radi tega, ker bodo v šoli sedeli otroci vseh kast skupaj. Vendar pa so na nekem shodu v Kalkuti brahmini sami ostro napadali staro razdelitev na kaste, in tako je upati, da bode ideja moderne ljudske šole tudi tu podrla stare nazore.

Razne vesti.

—e— **Okradena šola.** V Češkem Bernšlaku je nemško občinsko glavarstvo zapečatilo češko šolo, češ, stavba ni higijenična. Čehi so vložili utok in uradi so dejali, da

je nemška skrb za zdravje čeških otrok prevelika. Ko so to Nemci zvedli, so ponoči vdrli v šolo, jo oropali in vse v njej razdejali. Tako velika je torej nemška skrb za higijeno, da prehaja v tolovajstvo. Nemci si lahko omislijo nov narodni grb: kol in gorjača se križata nad kupom kamenja.

Věstnik.

—e— † **Božidar Štifter.** Profesor in državni svetnik, naš rojak Božidar Štifter v Kalugi na Ruskem je umrl v 65. letu svoje dobe. Rojen v Solčavi na Štajerskem se je naobrazil v Celju in Gradcu, služboval pa je ves čas na Ruskem. Svoje domovine ni mogel pozabiti.

—y— **Šolske kazni med krimskimi Tartari** so zelo krute. Mohamed je sicer dejal: „Starši privedejo dušo otroka na zemljo, učitelj ji pomaga v nebo,“ in „Ne udarjaj otroka več nego trikrat, če ne te pozove sam Bog na odgovor,“ ali mohamedanski učitelj je izbral za pot v nebo trnjevo „bližnjico“ in si izmislil nov izrek: „Mesta, po katerih te udari učitelj, se bodo svetila na tem svetu v nebeškem sijaju; če pa prideš v pekel, se ogenj onih mest ne dotakne.“ In tako igrata „čubuk“ (trta) in glogova palica svojo očiščujočo vlogo, da je veselje. Da hodža ni treba vstajati, si izbere dolgo protje, ki seže tudi do onih, ki se čutijo najbolj varne tam, kjer so od učitelja najbolj oddaljeni. — O naših navadnih kaznih je škoda govoriti. Tatarska kolena trpijo kakor kolena onih otrok, ki jim je sreče dar bila pobožna učiteljica. Tatarska ušesa v šoli strahovito rastejo in se odstranjajo od svoje naravne baze. Omenil bodem samo dve specialno mohamedanski kazni, ki ti humor pokvarijo, ker sta satanski. Zoveta se teljbruč in falanha. — Teljbruč ne smatra tatarski pedagog kot kazen, ampak kot operacijo. Uporablja se tedaj, če učenec ne more izgovarjati kakšnega glasu. Dete prinese srebrn denar, učitelj mu položi ta denar na jezik, potegne ta organ z vso silo iz grla in potem začne novec v jezik zavijati. Vsi tatarski hodže trdijo, da to sredstvo pomaga. In ker se nikjer na svetu ne operira za prazen nič, ostane denar hodži. (Nemara bi se tako dal izpopolniti naš § 55.). — Falanha pa je še grja kazen. Odkar so leta 1907, izgnali iz Krima turške učitelje, se uporablja samo v zakotnih vaseh. Delinkventa, ki se neče spoprijazniti z mirom na zemlji, ali kateri se le predolgo brani gramote, privežejo za noge, vrv potegnejo skozi škripec na stropu, in ko visi „razbojnik“ popolnoma prosto v zraku, mu jih odšteje učitelj po nagih stopalih. Varijante te kazni so bile različne; včasih so zvezali roke na hrbtu in tako vzdignili učenca, da je pokalo v vseh sklepih. Bedna mati, ki čuje, da je otroku prisojena falanha, si pokrije lice z ruto, vzame preprogo za molitev in prične iskreno moliti Alaha, naj bi omehčal hodžino srce. Drugega dne prinaša učitelju darove: tobaka, kave in drugo.

* **Statistika stoletnih ljudi na svetu.** Stoletnih ljudi v celi Evropi je po statistiki 7000. Od teh jih živi na Bolgarskem 3888, na Rumunskem 1704, v Srbiji 573, na Španskem 410, na Fransoskem 213, v Italiji 197, v Avstro-Ogrski 113, na Angleškem 92.

Mala poročila.

Nova šolska knjiga. Ministrstvo za bogočastje in nauk je z odlokom z dne 3. aprila 1913, št. 49.783, odobrilo knjigo: Latinska vadnica za IV. razred gimnazij in realnih gimnazij. Sestavil dr. Josip Pipenbacher. Cena vezani knjigi 2 K 20 vin. Založil Lavoslav Schwentner v Ljubljani.

Luka Lavtarjeva Računica za ljudske šole. Tudi III. zvezek je vsled odloka vis. e. kr. ministrstva za uk bogočastje z dne 19. aprila 1913, št. 8668 za rabo na ljudskih šolah v obče dovoljen, na kar učiteljske konference opozarjamo, da ga uvedejo.

Medvedov nagrobnik. Tretje leto že poteka, odkar nam je zasul prerani grob pesnika Antona Medveda. In še danes ni na njegovi gomili na pokopališču v Kamniku na-

grobnika. Sam ni zapustil niti toliko, da bi se bili povsem pokrili pogrebni troški. Toda zapustil je slovenskemu narodu toliko sadov svoje duševne izvirne sile kot pesnik, da je naša dolžnost, poskrbeti mu dostojen, dasi skromen nagrobnik. Zaradi tega so sklenili njegovi spodaj podpisani intimni prijatelji, da se združijo v odbor in naprosijo prispevkov za njegov spomenik. Da bi pa spomenik ne bil neokusno in umetniško brezvredno delo, zato se je poveril načrt kiparju g. profesorju Peruzziju v Splitu. Ta je zasnoval jako umesten klasično resen nagrobnik, kakor je bila poezija pokojnega Medveda. Spomenik predstavlja sarkofag iz sivega kraškega marmorja, v katerem je vdelan relief iz belega kamna. Na reliefu je Orfej v spremstvu dveh genijev in pastirček-pevec s piščalko, iz reliefa se pa dviga antični dobri pastir in Kristov monogram. V dnu spomenika, nad grobovo glavo, je lira. Skozi potrgane strune se vije kača. Ob straneh stojita na podstavkih dve kameniti žrnavi, iz katerih kipita kot zelen okvir ob spomeniku dve cipresi. Po tem površnem opisu lahko vsak spozna, da bo spomenik sam res nekaj izvirnega in umetniškega, morda prvi takega značaja na naših pokopališčih. Delo samo po načrtu in mavčnem odlivku Peruzzijevem izvrši podobar g. Pavlin v Radovljici.

Podpisani odbor vabi slavno občinstvo, da drage volje prispeva s skromnimi darovi za spomenik, da prireja ob prijateljskih in društvenih večerih male zbirke v krogu onih, ki so pokojnika poznali osebno ali ga vsaj uživali po njegovih delih. Priporočamo to prošnjo raznim denarnim zavodom, občinam, posebno župnijam, kjer je služboval pokojnik, in njegovim tovarišem-duhovnikom. Vsi prispevki naj se izvolijo pošiljati odborovemu blagajniku g. Urbanu Zupancu, Ljubljana, Križevniška ulica št. 8. — V Ljubljani, 1. aprila 1913. — Odbor za zgraditev Medvedovega spomenika: Urban Zupanc, blagajnik. — Andr. Kalan, načelnik. — Fr. S. Finžgar, tajnik.

* **Sedmi mednarodni shod psihologov**, ki se je imel sestati letos v Ameriki, je odpovedan. Najbrž se snidejo psihologi l. 1915 na Angleškem.

* **Izlet na Srbsko in Bulgarsko** pripravlja Alojz Klaus, profesor v Hrudinu. Posetili bodo Pešto, Beograd (dva dni), Kazansko ožino, Železna vrata, Somovit, Plevno (četrt dneva), Sofijo (2 dni), Kujaževo, Bojano, Niš (1 dan), Sveto Petko, Niško Banjo (pol dneva), Sičevsko Klisuro, Kumanovo (pol dneva), Skoplje (en dan) Izlet z Dunaja in nazaj na Dunaj (I. razred na ladjah, I. in II. razred po železnicah) s hrano in prenočiščem stane 190 K. Trajal bode od 14. do 28. julija. Podobni prospekt pošlje prireditelj na zahtevo zastonj in franko.

Popravek. Pri popisu igre „Turki bežijo v Carigrad“ je stilizacija napačna in se ima na str. 110 od 8 vrste od zgoraj glasiti pravilno: Igra se takole:

Otroci stopijo v kolobar in si podajo roke. Učitelj lahko stoji v sredini ali pa kje na strani, da nadzoruje. Na znamenje učiteljevo spusti eden učencev roke svojih tovarišev in se poda v nagel beg zunaj pred krogom. Na njegovem mestu nastavša vrzel se mora skleniti. Med tekom se dotakne begun nalahno hrbta enega drugih učencev. Ta zapusti takoj svoje tovariše in svoj prostor, ki mora ostati prazen in jo vdere v beg, toda na nasprotno stran.

Ko se srečata begunca, se ustavita, si podasta roke in prvi vpraša: „Kam bežiš?“ Drugi odgovori: „v Carigrad!“ — Prvi: „Jaz tudi!“ — Nato zdirjata naprej. — Prvi, ki pridirja do vrzeli, lahko vstopi in je na varnem, drugi pa dirja naprej in se spet dotakne drugega tovariša, ki zopet zdirja na nasprotno stran, da se zopet srečata itd.